

VOL 4. ISSUE 9

JOURNAL OF CONTEMPORARY WORLD STUDIES

zenodo

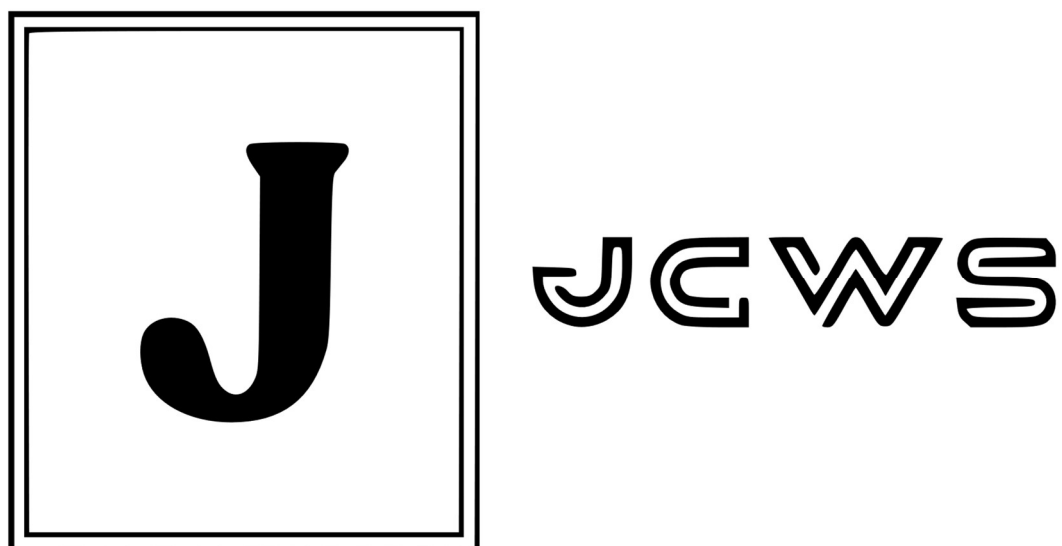
OpenAIRE | EXPLORE

ISSN

INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

ISSN:
3030-3311

VOLUME | 4 ISSUE | 9 | APRIL | 2026

KORXONALARDA MENEJERLIK FAOLIYATINI TAKOMILLASHTIRISH

Xolboyev Asliddin Ilash o'g'li

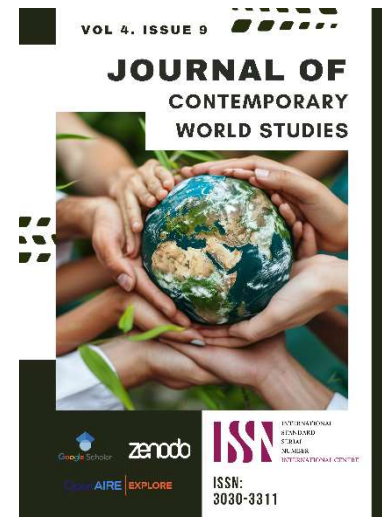
Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti, Biznesni boshqarish yo'nalishi talabasi
e-mail: xolboyevasliddin@gmail.com

ANNOTATION:

Ushbu ilmiy maqolada korxonalarda menejerlik faoliyatini takomillashtirish masalalari ko'rib chiqilgan. Zamonaviy menejment nazariyasi va amaliyoti o'rtasidagi bog'liqlik tahlil qilinib, samarali boshqaruvni ta'minlashning asosiy yo'nalishlari belgilangan. Maqolada menejerlik tizimining zaif tomonlari aniqlanib, ularni bartaraf etish bo'yicha amaliy tavsiyalar ishlab chiqilgan.

KEYWORDS:

menejment, korxona, boshqaruv samaradorligi, strategik rejalashtirish, inson resurslari, innovatsion boshqaruv, raqobatbardoshlik.

April 28, 2026,
Published Date:
April 30, 2026

Journal Website:

<https://d-prensa.com/index.php/jcws/>

License

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International License](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/)

KIRISH

Bugungi kunda jahon iqtisodiyotining jadal globallashuvi va raqobat muhitining keskinlashuvi sharoitida korxonalarda samarali menejerlik faoliyatini tashkil etish muhim strategik ahamiyat kasb etmoqda. O'zbekiston iqtisodiyotining modernizatsiyalashuvi, xususiyl sektorning faol rivojlanishi va xorijiy investitsiyalar oqimining ortib borishi fonida mahalliy korxonalar rahbariyati oldida yangi talablar paydo bo'lmoqda.

Menejerlik – bu tashkilotning maqsadlariga erishish uchun inson, moliyaviy, moddiy va axborot resurslarini rejalashtirish, tashkil etish, yo'naltirish va nazorat qilish jarayonidir. Zamonaviy menejment nafaqat buyruq berish, balki ilhomlantirishga, intellektual potentsialni to'liq ishga solishga va tashkilot ichida sinergetik effekt yaratishga yo'naltirilgan.

Mazkur tadqiqotning dolzarbligi shundaki, ko'plab o'zbek korxonalarda menejerlik tizimi hali ham an'anaviy, ierarxik va qattiq buyruqbozlikka asoslangan bo'lib, bu zamonaviy iqtisodiy sharoitda ularning raqobatbardoshligini cheklaydi. Shu bois, menejerlik faoliyatini takomillashtirish borasida ilmiy asoslangan yondashuvlar ishlab chiqish zarur hisoblanadi.

ADABIYOTLAR SHARHI

Menejment nazariyasi rivojining asoschilaridan biri Frederic Taylor (1911) ilmiy menejmentning to'rtta tamoyilini – ilmiy metod, kadrlarni tanlash, hamkorlik va mas'uliyat taqsimotini – ilgari surdi. Henri Fayol (1916) esa boshqaruvning beshta asosiy funksiyasini: rejalashtirish, tashkil etish, buyruq berish, muvofiqlashtirish va nazoratni tizimlashtirdi.

Peter Drucker (1954) o'zining 'The Practice of Management' asarida zamonaviy menejmentning asosiy vazifasi – natijaga

yo'naltirilgan boshqaruv (MBO – Management by Objectives) ekanligini ta'kidladi. Uning ta'limotiga ko'ra, menejer tashkilot maqsadlarini aniq belgilab, xodimlar bilan birgalikda ularni amalga oshirish yo'llarini topishi lozim.

O'zbek tadqiqotchilari orasida professor A. Xashimov, R. Xolmo'minov va boshqalarning asarlari milliy iqtisodiyot sharoitida menejerlik faoliyatini takomillashtirishga bag'ishlangan bo'lib, ular mahalliy mentalitet, madaniy xususiyatlar va iqtisodiy muhitni hisobga olgan yondashuvlarni tavsiya etadi.

TADDIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotda quyidagi ilmiy usullardan foydalanildi:

– Tahlil va sintez: menejerlik faoliyatining alohida elementlarini o'rganib, ularni yaxlit tizim sifatida baholash;

– Statistik tahlil: korxonalar samaradorligi ko'rsatkichlarini miqdoriy jihatdan baholash;

– Qiyosiy tahlil: xorij va mahalliy korxonalardagi menejerlik amaliyotlarini solishtirish;

– So'rovnoma va intervyu: korxona rahbarlari va xodimlari bilan empirik ma'lumotlar to'plash;

– SWOT-tahlil: korxonalardagi menejerlik tizimining kuchli va zaif tomonlarini aniqlash.

Tadqiqotda Surxondaryo viloyatining 15 ta turli soha korxonalaridan olingan ma'lumotlar tahlil qilindi. So'rovnomada 120 nafar menejer va mutaxassis ishtirok etdi.

TAHLIL VA NATIJALAR

1. Korxonalardagi menejerlik muammolarining tasnifi

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, o'zbek korxonalarda menejerlik faoliyatiga xalaqit beruvchi bir qancha tizimli muammolar mavjud. Ularni quyidagi guruhlariga bo'lish mumkin:

1-jadval

Korxonalaridagi menejerlik muammolari va ularning ta'siri

Muammo turi	Asosiy sabablari	Ta'sir darajasi
Strategik rejalashtirish yetarli emasligi	Uzoq muddatli maqsad belgilashga e'tiborsizlik	Yuqori (78%)
Kommunikatsiya zaif tashkil etilganligi	Vertikal va gorizontaal aloqalaridagi uzilishlar	O'rta (64%)
Kadrlar rivojlantirishga e'tiborsizlik	Treninglar va malaka oshirishga xarajat kamligi	Yuqori (71%)
Motivatsiya tizimining zaifligi	Faqat moliyaviy rag'batga tayanish	O'rta (58%)
Raqamli texnologiyalardan foydalanmaslik	IT-savodxonlikning pastligi, investitsiya kamligi	Yuqori (82%)

2. Zamonaviy menejerlik usullari va ularning samaradorligi

Xorijiy tajriba tahlili asosida aniqlangan zamonaviy menejerlik usullarining korxona samaradorligiga ta'siri quyidagicha:

2-jadval

Zamonaviy menejment usullarining samaradorligi

Menejment usuli	Qo'llash sohasi	Unumdorlik o'sishi
Agile menejment	IT, loyihaviy faoliyat	+35–45%
OKR (Objectives & Key Results)	Barcha sohalar	+28–38%
Lean menejment	Ishlab chiqarish	+30–50%
Servant Leadership	Xizmat ko'rsatish sohalar	+20–30%
Digital menejment (ERP, CRM)	Savdo, moliya, logistika	+40–60%

3. Samarali menejerlik tizimining asosiy elementlari

Tadqiqot natijalari asosida samarali menejerlik tizimining quyidagi besh asosiy elementi aniqlandi:

– Strategik yo'nalish: aniq belgilangan missiya, vizion va uzoq muddatli maqsadlar tizimi;

– Kompetentli rahbarlik: menejerlarning professional va shaxsiy sifatlarini doimiy takomillashtirish;

– Samarali kommunikatsiya: barcha darajalar o'rtasida ochiq va operativ axborot almashinuvi;

– Motivatsiya va korporativ madaniyat: iqtisodiy va noiqtisodiy rag‘batlantirish tizimini muvozanatlash;

– Raqamlashtirish: boshqaruv jarayonlarini avtomatlashtirib, qaror qabul qilish sifatini oshirish.

TAVSIYALAR VA AMALIY YUTUQLAR

Tadqiqot natijalari asosida korxonalarda menejerlik faoliyatini takomillashtirish uchun quyidagi kompleks chora-tadbirlar tizimi taklif etiladi:

1. Strategik menejment tizimini joriy etish

Har bir korxona 3–5 yillik strategik rivojlanish rejasini ishlab chiqishi va unda barcha bo‘limlar maqsadlarini OKR metodologiyasi asosida belgilashi tavsiya etiladi. Bu esa rahbariyatdan tortib oddiy xodigacha hamma uchun umumiy yo‘nalish va mas’uliyat doirasini aniq belgilaydi.

2. Kadrlar rivojlantirish dasturini kuchaytirish

Korxona byudjetining kamida 3–5 foizini xodimlarni o‘qitish va malaka oshirishga ajratish maqsadga muvofiq. Shuningdek, mentorlik va kouching tizimini joriy etish, yosh menejerlar uchun kasbiy o‘qish yo‘l xaritasini tuzish tavsiya etiladi.

3. Raqamli boshqaruv platformalarini tatbiq etish

ERP (Enterprise Resource Planning) va CRM (Customer Relationship Management) tizimlari joriy etilishi boshqaruv jarayonlarini shaffof va operativ qiladi. O‘zbek korxonalari uchun xarajat-samaradorlik nuqtai nazaridan 1C:Enterprise, Bitrix24 yoki MaximaTech kabi mahalliy hamda xorijiy platformalar tavsiya etiladi.

4. Ochiq korporativ madaniyatni rivojlantirish

Xodimlar fikr-mulohazalarini erkin bildiradigan, xatolardan qo‘rqmasdan yangilik qilishga undaydigan muhit yaratish

zamonaviy menejmentning asosi hisoblanadi. Buning uchun muntazam feedback sessiyalari, anonimlik kafolatlanadigan so‘rovlar va g‘oyalar bankini joriy etish tavsiya etiladi.

XULOSA

Ushbu tadqiqot shuni ko‘rsatadiki, korxonalarda menejerlik faoliyatini takomillashtirish – bu bir martalik tadbirlar majmui emas, balki doimiy strategik jarayondir. Zamonaviy bozor sharoitida muvaffaqiyatga erishmoqchi bo‘lgan korxona rahbarlari an‘anaviy buyruqbozlik uslubidan voz kechib, zamonaviy, innovatsion va insonparvar menejment yondashuvlarini qabul qilishlari zarur.

O‘zbekiston korxonalarida menejerlik madaniyatini yuksaltirish uchun ham davlat darajasidagi qo‘llab-quvvatlash (biznes inkubatorlar, menejerlik dasturlari), ham xususiy tashabbuslar (korporativ universitetlar, sanoat assotsiatsiyalari) zarurdir. Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti kabi oliy ta‘lim muassasalari esa nafaqat nazariy bilim, balki amaliy ko‘nikmalar bilan qurollangan yangi avlod menejerlarni shakllantirishda muhim rol o‘ynaydi.

Maqolada taklif etilgan yondashuvlar amaliyotga tatbiq etilsa, korxona samaradorligini 25–40 foizga oshirish, xodimlar qoniqishini yaxshilash va bozordagi raqobatbardoshlikni mustahkamlash mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. Taylor, F.W. (1911). The Principles of Scientific Management. Harper & Brothers, New York.
2. Fayol, H. (1916). Administration industrielle et générale. Dunod, Paris.
3. Drucker, P.F. (1954). The Practice of Management. Harper & Row, New York.
4. Kotler, P., Keller, K.L. (2016). Marketing Management (15th ed.). Pearson Education.

5. Xoshimov, A. va boshq. (2021). O'zbekistonda biznesni boshqarish asoslari. Toshkent: Iqtisodiyot nashriyoti.
6. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022 yil 28 yanvardagi PF-60-son Farmoni 'Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi haqida'.
7. Doron, I., Nir, T. (2019). The Lean Startup. Crown Business, New York.
8. Doerr, J. (2018). Measure What Matters: OKRs – The Simple Idea that Drives 10x Growth. Portfolio/Penguin.
9. O'G K. C. X. X. et al. RAQAMLI IQTISODIYOT VA XALQARO INTEGRATSIYA //Talqin va tadqiqotlar ilmiy-uslubiy jurnali. – 2024. – T. 2. – №. 13 (50). – C. 25-29.
10. Bo'ltakov S., Ko'charov X. TURIZM SOHASIDA RAQAMLI IQTISODIYOTNI AHAMIYATI //Универсальная индексная библиотека Евразийского журнала академических исследований. – 2022. – Т. 2. – №. 12. – С. 60-62.
11. Ko'charov X. OROLBO 'YI MINTAQASIDA XIZMAT KO 'RSATISH SOHASI KORXONALARINING RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH MEXANIZMLARI //Scientific practical conference. – 2025. – Т. 1. – №. 1. – С. 612-616.
12. O'G K. C. X. X. et al. XIZMAT KO 'RSATISH KORXONALARINING RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH MEXANIZMI VA YO 'LLARI //Raqamli iqtisodiyot (Цифровая экономика). – 2025. – №. 12. I. – С. 1991-1998.